

Uppåkra, ett skånskt kungasäte under första årtusendet av vår tideräkning

LARS LARSSON

År 1934 påbörjades bygget av en gård det s.k. prästlönebostället strax söder om Stora Uppåkra kyrka några kilometer söder om Lund. Då schakten för husgrunderna grävdes stötte gårdsbyggarna på lerlager och mellan dem spår efter bebyggelse i form av krukskärvor, ben och en del metallföremål. En arkeolog tillkallades från Lunds Universitets Historiska Museum och han kunde fastställa att flertalet föremål tillhörde romersk järnålder (Kr.f.–400 e.Kr.). Lerlagren var golvytor. När ett hus tjänat ut revs det och raseringsmassorna jämnades ut och täckte golvet varefter ett nytt hus byggdes upp. På detta sätt bildades tjocka lager under några århundraden. Den begränsade utgrävningen som genomfördes i samband med gårdsbygget visade att boplatsen hade en omfattning på åtminstone ett hundratal meter. Några ytterligare resurser fanns inte då att genomföra större undersökningsinsatser.

Vid ombyggnad av vägen genom byn liksom vid husbyggen har det visat sig att fyndplatsen var betydligt större än vad som framkommit på 1930-talet.

Uppåkraprojektet växer fram

Speciellt under 1980-talet kom forskningen kring frågan om hur processen från ett stamsamhälle i tidig järnålder till statsbildningarna omkring 1000 e.Kr. hade utformats. Hur hade ledningen av samhället förändrats? Hur snabb hade förändringen varit? Var hade de ledande i samhället bott? Detta var några av de frågor som blev aktuella i debatten. Omfattande forskningsprojekt inleddes i Danmark och i Mellansverige. Men i dessa fick den skånska samhällsstrukturen inte utrymme. Därför bildades en forskningsgrupp med deltagare från universitetsinstitutionen i Lund, skånska museer och uppdragsarkeologiska företag. En av insatserna blev att klarlägga vilken roll som fyndplatsen i Uppåkra hade spelat i förändringarna under järnåldern.

År 1996 inleddes därför förnyade arkeologiska undersökningarna av järnåldersplatsen. De första åren omfattade insatserna metalldetektorsökning, borrhningar och begränsade utgrävningar inom fyndplatsen. Sedan 2000 har omfattande utgrävningar genomförts. Det har visat sig att bosättningen omfattar ett omkring 40 hektar stort område och är därmed den största sammanhängande bebyggelsen i Sydskandinavien (fig. 1). Bosättningen dateras från omkring 100 f.Kr. till ungefär 1000 e.Kr. dvs. stora delar av den period som omfattar järnåldern och har visat sig ytterst ovanlig genom en så lång användningstid.

En byggnad för ritualer och ceremonier

Genom metalldetektorsökningen och de mindre utgrävningarna framgick det att ett område strax söder om St. Uppåkra kyrka tycktes vara den centrala delen av bebyggelsen med fynd av föremål av hög kvalitet liksom importerade föremål som exempelvis skärvor av olika former av glasbägare. Därför kom utgrävningen att koncentrerats till denna del av området (fig. 1).

Den mest uppmärksammade byggnaden påträffad i Uppåkra utgör ett blott 13 meter långt hus men med extremt kraftig konstruktion. Närmare två meter djupa hål har grävts för de takbärande stolparna inte bara inne i huset utan i dess fyra hörn. Detta kombinerat med fynd av en bägare i silver och brons med dekorerade band i guldbleck funnen invid en glasskål liksom ett hundratal s.k. guldgubbar (fig. 2) bidrog till att ge konstruktionen en särställning. Den uppfördes omkring 200 e.Kr. och ombyggdes sex gånger med samma grundplan under en tid av minst sjuhundra år. En sådan sekvens bidrar ytterligare till att uppfatta det som en högst speciell byggnad – ett kulthus eller ett trätempel. Offer norr och söder om byggnaden av medvetet deformerade vapen och då främst spjutspetsar i hundratal förstärker dess rituella karaktär. Även delar av en prakthjälm ingår bland fynden (fig. 3). Att ett stort antal ben, där även delar av människor ingår, kombinerat med fynden av vapnen gör platsen än mer speciell.

I samband med att den märkliga byggnaden uppmärksammades, dokumenterades spår av hus i området både mot väster och öster.

Då boplatsen uppmärksammades vid ett gårdsbygge 1934 undersöktes ett mindre område. Här fanns lämningar som uppfattades utgöra den västra änden av ett hus. Spår efter rödbrända lerstycken i form av fragment från klineväggar liksom stora förvaringskärl, förkolnad säd och sönderbrända smycken angav att huset brunnit ned omkring 400 e.Kr. Denna yta var belägen drygt fyrtio meter väster om trätemplet.

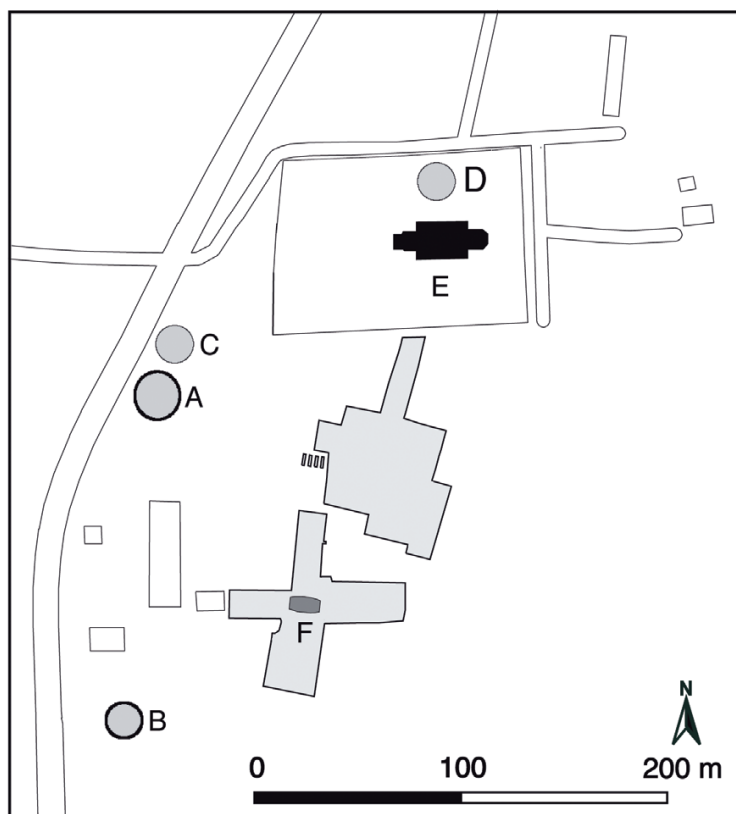
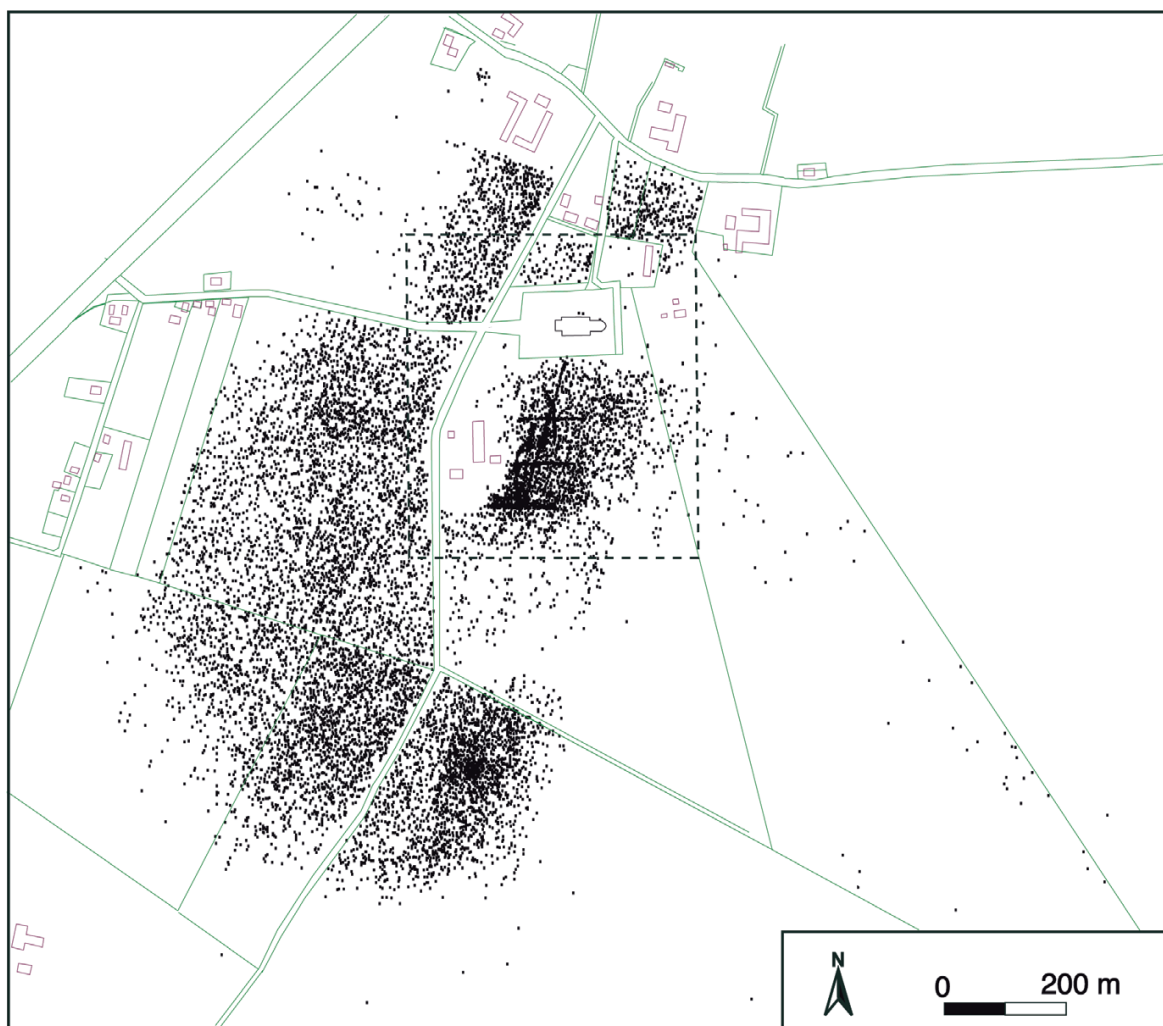

Fig. 1. Uppåkrafyndplatsen med dess närområde. Övre planen: Punkterna markerar metalldetektorfynden som ger en god bild av fyndplatsens omfattning. Det inramade området omfattar den nedre planen. Nedre planen: De gråfärgade ytorna markerar utgrävningsytorna. A: Storehög, B: Lillehög, C: raserad hög, D: raserad hög, E: Stora Uppåkra kyrka och F: trätemplet.

Fig. 2. Guldgubbar funna i trätemplet. Det rör sig om små människoframställningar stämplade i tunt guld eller klippta ur tunn guldplåt (längst till vänster i den nedre raden). Detaljer som frisyrr och dräkt men också händernas placering och fingrarnas ställning är noggrant markerade. Gubben längst upp till vänster har försetts med ett guldband som föreställer en guldhalsring. Den största figuren är 1.7 cm lång. Foto Bengt Almgren.

Vid de nya utgrävningarna strax väster om trätemplet påträffades en grop fylld med skörbränd sten och mörkspaltade ben som bör ha varit köksavfall från stora gästbud. Vid de fortsatta grävningarna västerut påträffades rödbrända lerlager. Ett fynd av en s.k. guldbrakeat antydde att vi väster om trätemplet hade

Fig. 3. Delar av en södersliten prakthjelm funna bland vapnen som nedlagts söder om trätemplet. Ovan en ögonbrynsbåge av förgylld brons med inläggning av silver. Galtavbildningarna har troligen suttit som prydnader uppe på hjälmen. Foto Bengt Almgren.

Fig. 4. Guldbrakteat. I mitten ett människohuvud och framför detta en fågel. Det är sannolikt en Odenframställning med en av hans informatörer korparna, Hugin eller Munin. Runorna runt huvud och fågel är tyvärr inte möjliga att tyda utan har fungerat som ett symboliskt skydd. Foto Lars Larsson.

fynd direkt relaterade till de ledande på platsen. Guldbrakteaten, stor som en modern femkrona, är en form av hängsmycken som har sitt ursprung i romarriket där kejsaren gav medaljer till sina lojala officerare. I Nordeuropa utbyttes bilden av kejsaren med en framställning som troligen föreställer guden Oden oftast framställd på sin häst Sleipner, ibland assisterad av en av de båda korparna Hugin eller Munin. På den aktuella brakteaten, så benämnd för att de är ensidigt präglade, fanns endast ett människohuvud (fig. 4). I en bård runt detta finns ett flertal runor som tyvärr inte gick att få till en läsbar text. De har istället fungerat som ett symboliskt skydd för bäraren.

Spår efter husbränning

Vid de fortsatta utgrävningarna identifierades ett hus med tydliga spår efter att ha brunnit genom de kraftigt eldpåverkade, lerklinade väggarna som störtat ihop. Under väggarna låg de sönderbrända resterna av tre personer invid varandra.

Av resterna framgick att betydande delar av kropparna låg kvar. De hade inte tagits upp efter branden för att få en anständig begravning. Vi fick hjälp från en polisavdelning i Malmö som är specialister på att undersöka bränder och innebrända människor. Att kropparna låg med armar och ben förhållandevis utsträckta tydde på att de redan var döda då elden nådde dem. Antingen kan de ha dödats före huset brann ned eller har de råkat ut för förgiftning vid kraftig rökbildning.

Fynden ovanför brandtomten är också förbryllande. Efter branden tycks brandresterna endast ha jämnats ut. Minst ett århundrade senare har ytan an-

vänts för att dumpa ett stort antal ben i form av köksavfall, sannolikt från stora fester. Det är förvånande att det bland dessa ben finns skelettdelar från flera människor däribland en skallbas och ett kranieparti. Det senare uppvisar ett kraftigt hugg mot vänster del av skallen. Ny benvävnad har nästan helt täckt skadan så personen har levt ett bra tag efter att ha utsatts för hugget från en yxa eller ett svärd.

Att benansamlingen dateras till att vara minst ett århundrade yngre än husbranden beror på att det i lagret ingick den redan omnämnda guldbrakteaten, ytterligare ett par brakteater och ett hänge med en korsformig genombruten dekoration. Brakteaterna som dateras till omkring 500-talet e.Kr. är präglade med samma stamp. Att samma stamp också har använts för att tillverka en tredje guldbrakteat funnen inom en helt annan del av fyndplatsen gör det högst troligt att de har tillverkats i Uppåkra. Sammansättningen av guldföremål i benlagret gör det mycket troligt att de tillhört samma kedja av brakteater. Sådana stora kedjor av brakteater har påträffats bl.a. på fyndplatsen Sorte Muld på östra Bornholm. Då består de av minst dubbelt så många brakteater som de funna i Uppåkra ofta med ett hänge liknande det från Uppåkra som avslutning på båda sidor av kedjan. Det kan vara så att en halv kedja av någon anledning har kastats ut över marken. Kan det ha med branden att göra? Spridningen av guldföremålen motsvarar väl spridningen av de innebrända; är det en ren tillfällighet?

Detta var en av de frågor som bidrog till att den fortsatta utgrävningen kom att inriktas på att undersöka området mellan den nya undersökta ytan och huspartiet påträffat på 1930-talet. En till synes okomplicerad insats kom att visa sig betydligt mer invecklad än planerat. Det är en situation som vi egentligen borde vara ganska vana vid i undersökningssammanhang, speciellt i Uppåkra där nya perspektiv på järnålderssamhället ständigt uppträder. Det var inte någon tvekan om att starkt eldpåverkade lager fanns rikligt företrädade då partier blottades vid den fortsatta avschaktningen av den omrörda ploggången. Problemet var att de låg väl högt upp med tanke på nivån i det under föregående år undersökta huspartiet.

En sekvens av hallbyggnader

När en större yta avschaktades framträdde både lergolv och stolphål som definitivt inte kunde tillhöra det tidigare belagda huset då det låg söder om detta. Under den eldpåverkade leran framträdde liksom tidigare en sothorisont som vilade direkt på ett golvlager. Fynden var däremot mycket mer frekventa och

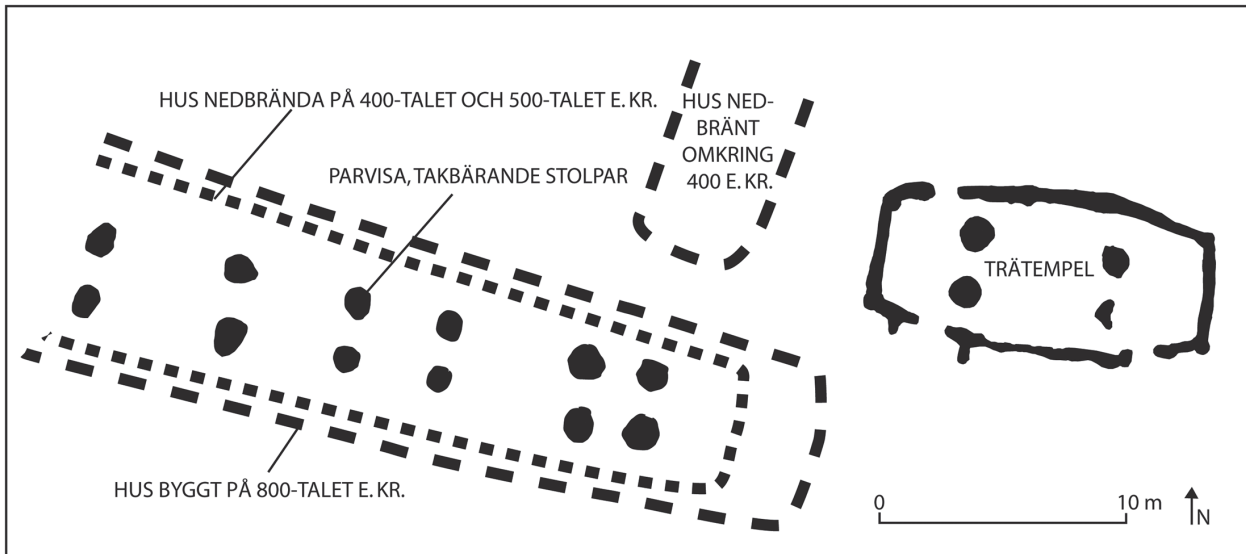

Fig. 5. Sekvens av hallbyggnader, den äldsta daterad till omkring 400 e.Kr., den yngsta till tidig vikingatid, ca. 800 e.Kr.

också av en annan ålder än de som skulle ha tillhört huset från 400-talet. Inte minst det betydande antalet fragment av glaskärl angav att ett andra nedbrunnet hus från 500-talet fanns på platsen (fig. 5). Glasen tillhörde främst s.k. Snartemobägare. De har fått sitt namn efter ett norskt fynd och består av gracila och

Fig. 6. Utgrävning av hallarna har genomförts under ett stort tält. På detta sätt undveks både regn och starkt solsken. Ett podium utmed en långsida gav goda möjligheter för besökare att följa utgrävningen. Foto Lars Larsson.

höga bågare med rund eller liten bottenplatta och pålagda lister i grön glasmassa. En del skärvor hade utsatts för så kraftig hetta att de delvis smält. Därtill påträffades en märklig fingerring i guld som bestod av flera trådar, omvirade med ett guldband. En något eldpåverkad guldbrakteat ingick också i materialet.

Rikligt med keramik kompletterar fyndmaterialet liksom stora mängder ben och brända sädeskorn. En betydande yta av huset har nu framtagits. Skelettdelar från minst fem människor, både yngre och äldre individer har påträffats inom huset. Liksom för den äldre brandtomten visar eldpåverkade ben att dessa människor befunnit sig i huset när det brann. Ett skulderblad visade att personen fått ett spjut rakt genom kroppen (fig. 7). Till skillnad från den äldre brandtomten låg däremot skelettdelarna spridda i brandlagret. Det tycks som att de bevarade kroppsdelarna i brandlagret blivit omrörda. Här synes inte någon pietet visats för de innebrända. Den nedbrända träbyggnaden har varit omfattande med en bredd på åtta meter. Längden är oklar då vi ännu inte har grävt hela ytan men troligen är väständen förstörd vid byggandet på 1930-talet av hus som tillhör gården intill. Byggnaden har därmed varit mer än trettio meter, kanske uppemot ett femtiotal meter lång. Stora byggnader kopplade till det ledande skiktet i samhället brukar benämnas hallar. Att uppfatta dem som en form av träpalats är i högsta grad befogat.

Men detta var långt ifrån det enda huset på platsen. Genom brandtomten hade stora hål grävts för att förankrade parvist ställda, massiva takbärande stolpar till ytterligare ett hus som därmed var yngre (fig. 8). Vid fortsatt grävning kunde också vägglinjen mot söder och norr beläggas (fig. 5). Huset hade varit något större än det äldre huset med en bredd på 9 meter. Vi tror oss om att nu ha funnit östgaveln men huset fortsätter västerut under befintlig bebyggelse. Konstruktionen har varit längre än fyrtio meter och utgör därmed en verkligt stor hallbyggnad. Fynd i stolphålen dateras till sen vendeltid eller vikingatid

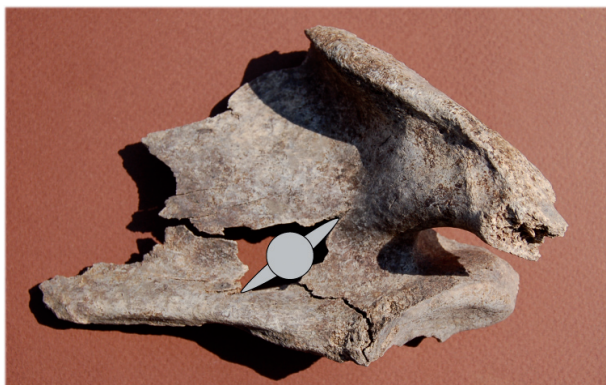

Fig. 7. Skulderblad från en ung människa med en kraftig skada. Personen har bakifrån genomborrats med ett spetsigt föremål. Tvärnittet på en spjutspets har på försök projicerats in i hålet. Det passar väl med skadan vilket tyder på att ett spjut trängt rakt igenom kroppen. Foto Lars Larsson.

Fig. 8. Hål för ett av de stolppar som bar upp taket. Diametern på ungefär en meter liksom djupet på en och en halv meter anger att stolparna dels varit ytterst kraftiga dels stabilt förankrade. I stolphålens sidor skymtar olikfärgade lager som anger att hålen grävts genom äldre golv- och raseringslager. De ljusare ytorna runt hålen är rester av golvlagret av lera medan de rödaktiga fläckarna är rester efter brända lerväggar. Foto Birgitta Piltz Williams.

alltså slutet av 700-tal och till 900-tal. Att några av hålen för de takbärande stolparna omsatts, anger att byggnaden har stått så länge att en viss ombyggnad genomförts. Några lämningar av golvet till detta hus påträffades inte. Det har sedan länge helt plöjts bort. Hallbyggnaden har en tydlig sydöstlig-nordvästlig riktning som delvis avviker från den vanligt förekommande öst-västliga riktningen på hus från denna tid. Därmed har hallen en riktning som nästan avviker på samma sätt som trätemplet.

Vi har kunnat belägga ett övre hus från vikingatid och ett därunder från folkvandringstids 500-tal. Men det är inte nog. Däremellan framkom fragmentariska lämningar av ytterligare ett hus sannolikt från 600-talet. Vidare utgrävning under 500-talets hus blottade ytterligare ett hus från 400-talet men av detta har endast mindre delar undersökts. Genom att studera väggarna runt hålen för de takbärande stolparna i det äldsta huset går det att urskilja nio olika lergolv (fig. 8)! C14-dateringar anger att vi kan följa dessa hussekvenser från om kring Kr.f. En sådan sekvens av hus under nästan ett årtusende finns inte belagt någon annanstans i Nordeuropa!

Vad blir det då av det nedbrunna huset vi först undersökte? Vidare undersökning visar att det som uppfattats som öständer verkligen var en gavel men att detta hus har en nord-sydlig riktning. Därmed hänger huset, undersökt på 1930-talet, inte samman med det nyfunna. Det återstår därmed att vidare undersöka omfattningen för dessa hus.

Maktskifte i Uppåkra

Vi har belägg för minst fyra nedbrunna hus att ta ställning till. I minst tre av dessa finns rester av innebrända människor. Att finna ett nedbrunnet hus med innebrända människor antyder en enstaka händelse med nog så speciella förvecklingar men två eller tre hus nästan på samma plats börjar verka i högsta grad märkligt. Det tyder på uppgörelser mellan släkter som kämpat om makten. En familj som innehade ledarskapet har bränts inne och efterträtts av en annan släkt och därmed kan släktstrider ha pågått i århundraden. Detta kan också förklara varför lämningarna efter de innebrända inte tagits omhand efter husbränderna utan skändats genom att antingen bara jämna till ytan på brandtomten eller också att bygga ett nytt hus direkt ovanpå. Fynden av guldföremål och slaktavfall ovanpå ett nedbrunnet hus kan också få sin förklaring. Det kan röra sig om släktingar till de vid husbranden dödade personerna som några generationer senare tar tillbaka makten i Uppåkra. För att hedra sina förfäder ställer de till stora gästabud, kanske kombinerade med avrättning av tillfångatagna fiender liksom offer av guldföremål på platsen för huset.

Oberoende av interna eller externa strider så har trätemplet lämnats opåverkat även om husbränderna ägde rum endast några meter västerut. Detta antyder också att bränderna var de ultimata resultaten av interna händelser annars borde utifrån kommande fiender också ha tagit tillfället i akt och bränt ned trätemplet. Det kan också ha förhållit sig så att templet hade en så stor betydelse inte bara internt utan också regionalt att mordbrännarna undvek att bränna ned det.

Detta att bränna ned hus, gärna inklusive de där boende, är något som finns omnämnt på flera håll i de äldsta nordiska sagorna, exempelvis Njarls saga och Ynglingasagan. På detta sätt löstes ibland konflikter men renderade nya. Nere på kontinenten finns det i de skriftliga källorna beskrivningar om hur de nybildade staterna efter romarrikets fall styrdes av kortlivade kungaätter som genom mindre krig eller ättefejder ersattes med nya. Det som inträffar i Uppåkra avspeglar sedvänjor som var rådande längre söderut.

En flygande smed

Ibland kommer vi på andra sätt den nordiska mytologin mycket nära. Vid en fortsatt undersökning inriktades grävningen bl.a. mot hussekvansens östra del. Där har avståndet till trätemplet varit mindre än tio meter. Det yngsta huset från tidig vikingatid har som beskrivits tidigare varit kraftigt skadat genom plöjning. I öständen fanns det en stenläggning som delvis bevarat en ursprunglig golvyta. I denna del av huset påträffades ett hänge av järn och ett minispjut i brons. Hänget har en form som motsvarar de s.k. torshamrarna alltså en avbildning av hammaren Mjölner som ägdes av guden Tor. Spjutet är däremot en symbol för guden Oden, bäraren av spjutet Gungnir. Inom samma område påträffades ett förgyllt bronsbeslag med en detaljerad dekoration (Fig. 9). Det rör sig om en utsträckt människofigur där armarna håller kring ett par vingar och benen är fixerade vid stjärtfjädrar. Det kan vara någon av gudarna exempelvis Oden eller Heimdal som ibland kunde förvandla sig och uppträda i fågelhamn. Men mera troligt är att det rör sig om Völund (Valand). Völund är en känd gestalt i flera sagor. Han var son till en samekung och alfernas hövding samt en skicklig smed. Under sju år var han gift med valkyrian Hervor. Hon övergav honom och i sorg smidde han ett flertal ringar till henne. Hans smycken väckte uppmärksamhet och kung Nidhad fångslade honom, skar av hans hälsenor för att undvika rymning, och placerade honom på en holme. Där fortsatte han att tillverka smycken. När kungens två söner besökte Völund för att beskåda hans arbete passade han på att hugga huvudena av dem. Av skallarna gjorde han silverbelagda skålar och av deras ögon ädelstenar. När kungens dotter besökte Völund drack han henne berusad och förförde henne. Därefter meddelade han kungen vad som hänt och flydde sedan med sin fågeldräkt.

Fig. 9. Bronsbeslag som troligen framställer smeden Völund då han flyr i sin fågeldräkt. Foto Lovisa Dahl.

Völund förekommer i andra sagor där han främst är känd för sin högklassiga svärdstillverkning. Genom fynd men också analyser vet vi att det i Uppåkra fanns ytterst skickliga smeder både för tillverkning av vapen och smycken. Det har även förekommit att olika metaller kombinerats för att komma fram till nya lämpliga legeringar. En sagogestalt som Völund har därför varit välkänd och aktad i Uppåkra. Bara några meter öster om fyndplatsen finns lämningar efter gjutning av guldföremål. Det kan vara så att den östra delen av det vikingatida huset kan ha använts både för smide och kult.

Från gästabud till vardagsliv

Som redan har anförts så byggdes husen i Uppåkra ovanpå ett äldre efter att resterna av det gamla planats ut. Oftast lades ett lager jord på för att helt utjämna ytan. På andra platser med flera lager hus har bosättarna för en tid övergivit hustomten eller också har lagren emellan varit så tunna att de plöjts sönder i senare tid. Då återstår endast färgningen efter de takbärande stolparna och i bästa fall rester av väggarna. I Uppåkra finns lager på lager av hus på samma sätt som en s.k. tellbildning vilken har fått namn efter en fornlämningsform i Främre Asien. Där liksom i Uppåkra har bebyggelsen fortsatt på samma plats under åtskilliga generationer. Fördelen med huslämningarna i Uppåkra är att flertalet tycks ha brunnit ned på grund av våldeld eller medveten handling. Merparten av vad som funnits i huset från ädelmetallföremål till sädesmagasin har hamnat på husgolvet. Därmed ger fynden en vid inblick i det dagliga livet på en storgård från ädelmetallsmide och glasimport till slakt och brödbak. Av det förra framgår att alla våra tamdjur var väl representerade för 1 500 år sedan, med undantag för tamkatten och tamhöns som var relativt nya bekantskaper. Benfynden anger exempelvis att galtarna kastrerades just innan de blev könsmogna och att björnfällar har täckt golven. Skinnet är sedan länge förmultnat men klorna, som satt kvar på tassarna, finns belagda.

Säden har förvarats i stora lerkärl. Det mesta brödet bakades på korn. Man odlade emellertid även vete, havre och råg. Kornet har också använts för ölframställning. Frön från bl.a. senap, dill, morot, krasse och persilja visar på att man haft trädgårdsodlingar vars produktion använts i köket.

Av metallföremål finns främst bronssmycken och beslag bevarade medan järn är förhållandevis ovanligt. Föremål av trä är ytterst sällan bevarade men genom husbränningen har ibland delar förkolnat. En liten del av en svärdsskida, dekorerad med ormliknande slingor, finns bland de förkolnade träföremålen.

Att även resterna av de boende finns kvar ger en möjlighet till att få kunskap om bl.a. diet och hälsa. Som förväntat har merparten av födan kommit från land även om stora torskar från Öresund ibland stod på menyn. Vissa analysvärden tyder på antingen ett inslag av sötvattensfisk eller spädgris och dilamm. Eftersom det finns få ben av sötvattensfisk så är det senare alternativen mera troligt.

Genom att mäta halten av strontium i tänderna på ett tiotal individer framgår att de flesta boende i Uppåkra också var födda på platsen eller dess närhet. Där-
emot tycks ett par personer komma från andra områden i Sydsandinavien. Liknande mätningar visar att grisarna var av lokal härkomst medan en del av nötkreaturen hämtades utifrån. Med tanke på de omfattande hantverken som belagts är det rimligt att tänka sig att Uppåkrabosättningen inte var helt självförsörjande. Det som behövdes kunde införskaffas genom byteshandel.

Det är en ytterst liten del som undersökts av den stora fyndplatsen vilken närmast kan beskrivas som en järnåldersstad. Trots detta har fynden och konstruktionerna gett oss en ny eller åtminstone påtaligt vidgad bild av järnålderns samhälle. Att framtida utgrävningar kommer att ytterligare fördjupa vår kunskap om järnåldern är högst troligt med tanke på de senaste årens bidrag.

Referenser

Litteratur

Merparten av informationen är hämtad från Uppåkrastudier 1–12:

- Larsson, L. & Hårdh, B. (red.) 1998. *Centrala platser, centrala frågor*. Samhällsstrukturen under Järnåldern. Uppåkrastudier 1. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No. 28. Stockholm.
- Hårdh, B. (red.) 1999. *Fynden i centrum*. Keramik, glas och metall från Uppåkra.. Uppåkrastudier 2. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No. 30. Stockholm.
- Hårdh, B. (red.) 2001. *Uppåkra. Centrum och sammanhang*. Uppåkrastudier 3, 71–86. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No 34. Stockholm.
- Larsson, L. (red.) 2001. *Uppåkra. Centrum i analys och rapport*. Uppåkrastudier 4. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No. 36. Stockholm.
- Helgesson, B. 2002. *Järnålderns Skåne. Samhälle, centra och regioner*. Uppåkrastudier 5. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No. 38. Stockholm.
- Hårdh, B. & Larsson, L. (eds.) 2002. *Central Places in the Migration and Merovingian Periods*. Papers from the 52nd Sachsensymposium Lund, August 2001. Uppåkrastudier 6. Acta Archaeologica Lundensia Series in 8°, No 39. Stockholm.
- Larsson, L. & Hårdh, B. (eds.) 2002. *Centrality – regionality*. The Social Structure of Southern Sweden during the Iron Age. Uppåkrastudier 7. Acta Archaeologica Lundensia Series in 8°, No 40. Stockholm.

- Anglert, M. & Thomasson, J. (red.) 2003. *Landskapsarkeologi och tidig medeltid – några exempel från södra Sverige*. Uppåkrastudier 8. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No. 41. Stockholm.
- Hårdh, B. (red.) 2003. *Flera fynd i centrum*. Materialstudier i och kring Uppåkra. Uppåkrastudier 9. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No 45. Stockholm.
- Larsson, L. (ed.) 2004. *Continuity for Centuries*. A ceremonial building and its context at Uppåkra, southern Sweden. Uppåkrastudier 10. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No. 48. Stockholm.
- Hårdh, B. (red.) 2010. *Från romartida skalpeller till senvikingatida urnesspännen*. Nya materialstudier från Uppåkra. Uppåkrastudier 11. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No 61. Lund.
- Hårdh, B. & Larsson, L. (red) 2013 Folk, få och fynd. Uppåkrastudier 12. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No 64. Lund.

Viss information är hämtad från följande publikationer och artiklar:

- Berlin, H. 1936. Benfynden från järnåldersboplatsen i Uppåkra. *Meddelanden från Lunds universitets historiska museum* 1936, 139–141.
- Fabeck, C. & Ringtved, J. (red.), *Samfundsorganisation og Regional Variation*. Norden i romersk jernalder og folkvandringstid. Beretning fra 1. Nordiske jernaldersymposiet på Sandberg Slot 11–15 april 1989. Aarhus: Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter XXVII.
- Hårdh, B. & Larsson, L. 2007. Uppåkra – Lund före Lund. *Gamla Lunds årsskrift*. Lund.
- Larsson, L. 2011. A ceremonial building as a 'home of the gods'? Central buildings in the central place of Uppåkra. Grimm, O. & Pesch, A. (eds.), *The Gudme/Gudhem Phenomenon*. Schriften des archäologischen Landesmuseums Band 6, 189–206. Neumünster.
- Mortensen, P. & Rasmussen, B. M. (red.) 1988. *Fra Stamme til Stat i Danmark 1*. Jernalderens stammesamfund. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter XXII, Aarhus.
- Mortensen, P. & Rasmussen, B. M. (red.) 1991. *Fra Stamme til Stat i Danmark 2*. Høvedsamfund og Kongemagt. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter XXII:2, Aarhus.
- Stjernquist, B. 1996. Uppåkra, a Central Place in Skåne during the Iron Age. *Lund Archaeological Review* 1995, 89–120.
- Vifot, B.-M. 1936. Järnåldersboplatsen vid Uppåkra. *Meddelanden från Lunds universitets historiska museum* 1936, 97–141.

Föredraget hållet i Heimdall den 18 januari 2006.

